

KOPIA

Skasowano znaków sądowych
na kwotę 60 zł
Warszawa, dnia f.
Sędziarz

Warszawa, dnia 2 grudnia 2013 roku

SĄD REJONOWY DLA WARSZAWY – ŚRÓDMIEŚCIE
W WARSZAWIE
WYDZIAŁ I CYWILNY
ul. Marszałkowska 82
00-517 Warszawa

WZYWAJĄCY:

1. Katarzyna Bilewska
2. Patrycja Bolimowska
3. Michał Jabłoński
4. Wojciech Kozłowski
5. Kamila Miszczuk
6. Michał Prochwicz
7. Patrick Radzimierski
8. Krzysztof Sajewski
9. Marcin Świerżewski
10. Magdalena Wątroba

SĄD REJONOWY DLA WARSZAWY-ŚRÓDMIEŚCIA
BIURO PODAWCZE
00-517 Warszawa, ul. Marszałkowska 82

Data **2013 -12- 02** 27.10.004

Nr podpis godz. 17⁴⁵

adres do doręczeń dla Wzywających:

Salans FMC SNR Denton Oleszczuk sp. k.
Rondo ONZ 1, XXX piętro
00-124 Warszawa

PRZECIWNICY:

1. **Skarb Państwa – Minister Pracy i Polityki Społecznej**
reprezentowany przez:
Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa
2. **Zakład Ubezpieczeń Społecznych**
reprezentowany przez:
Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
ul. Szamocka 3, 5
01-748 Warszawa
3. **ING Otwarty Fundusz Emerytalny**
ul. Topiel 12
00-342 Warszawa

4. **ING Powszechne Towarzystwo Emerytalne Spółka Akcyjna¹**
ul. Topiel 12
00-342 Warszawa
KRS: 42153
5. **Aviva Otwarty Fundusz Emerytalny Aviva BZ WBK**
ul. Domaniewska 44, 02-672 Warszawa
6. **Aviva Powszechne Towarzystwo Emerytalne Aviva BZ WBK S.A.**
ul. Domaniewska 44, 02-672 Warszawa
KRS: 5940
7. **AXA Powszechne Towarzystwo Emerytalne S.A.**
ul. Chłodna 51, 00-867 Warszawa
KRS: 110776
8. **AXA Otwarty Fundusz Emerytalny**
ul. Chłodna 51, 00-867 Warszawa
9. **Powszechne Towarzystwo Emerytalne Allianz Polska S.A.**
ul. Rodziny Hiszpańskich 1, 02-685 Warszawa
KRS: 55443
10. **Allianz Otwarty Fundusz Emerytalny**
ul. Rodziny Hiszpańskich 1, 02-685 Warszawa

Oplata sądowa: 40 zł

WNIOSEK O ZAWEZWANIE DO PRÓBY UGODOWEJ

W imieniu własnym, na podstawie art. 185 § 1 k.p.c. wnosimy o:

1. zawezwanie przeciwników - Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Skarbu Państwa, ING Otwarty Fundusz Emerytalny, ING Powszechne Towarzystwo Emerytalne Spółka Akcyjna, Aviva Otwarty Fundusz Emerytalny Aviva BZ WBK, Aviva Powszechne Towarzystwo Emerytalne Aviva BZ WBK S.A., AXA Powszechne Towarzystwo Emerytalne S.A., AXA Otwarty Fundusz Emerytalny Powszechne Towarzystwo Emerytalne Allianz Polska S.A. i Allianz Otwarty Fundusz Emerytalny („Przeciwnicy”) do próby ugodowej;
2. wyznaczenie posiedzenia pojednawczego w sprawie dotyczącej roszczenia Wzywających: Katarzyny Bilewskiej, Patrycji Bolimowskiej, Michała Jabłońskiego, Wojciecha Kozłowskiego, Kamili Mischuk, Michała Prochwicza, Patricka Radzimierskiego, Krzysztofa Sajewskiego, Marcina Świerżewskiego, Magdaleny Wątroby („Wzywający”) o **ustalenie:**

¹ Zgodnie z art. 3 Ustawy o OFE, organem funduszu jest towarzystwo emerytalne, które tworzy fundusz oraz, jako jego organ, zarządza nim i reprezentuje w stosunkach z osobami trzecimi jak również reprezentuje fundusz w sposób określony dla reprezentacji towarzystwa w jego statucie.

- a) że nieważna jest czynność prawna umorzenia jednostek rozrachunkowych zgromadzonych na rachunkach Wzywających prowadzonych przez objęte zawezwaniem Otwarte Fundusze Emerytalne („OFE”) po uzyskaniu informacji od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych („ZUS”) o obowiązku przekazania tych środków na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych („FUS”) w wykonaniu dyspozycji art. 100 c Ustawy o OFE w brzmieniu zaproponowanym w projekcie Ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych („Ustawa zmieniająca”) oraz
- a) że nieważna jest czynność prawna przeniesienia tych środków na właściwy rachunek FUS w wykonaniu dyspozycji art. 111 c Ustawy o OFE w brzmieniu zaproponowanym w projekcie Ustawy zmieniającej;
- b) że Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną Wzywającym czynnościami opisanymi w punktach a) i b).

UZASADNIENIE

A. ISTOTA SPORU - STAN FAKTYCZNY

1. Od 1999 roku system emerytalny w Polsce funkcjonuje w sposób zapewniający ubezpieczonym dwutorowe świadczenia z tytułu emerytury:
 - (i) emerytury z tzw. pierwszego filaru, wyliczanej od sumy składek zgromadzonych na koncie ubezpieczonego w ZUS i
 - (ii) emerytury z tzw. drugiego filaru, wyliczanej od sumy aktywów zgromadzonych w OFE i stanowiących pokrycie jednostek rozrachunkowych przysługujących ubezpieczonemu (tj. środków pieniężnych i praw wynikających z instrumentów finansowych, w tym obligacji Skarbu Państwa).
2. Podział ubezpieczeniowej gwarancji emerytalnej na filar publiczny i prywatny doprowadził do „przesunięcia punktu ciężkości w kształtowaniu instytucji i mechanizmów zabezpieczających materialne bezpieczeństwo na starość z pozycji solidarystycznych na indywidualistyczne”.²
3. OFE działają zatem w następujący sposób:
 - (i) osoba fizyczna zawiera z OFE umowę i przekazuje składki w celu ich gromadzenia i lokowania przez OFE a następnie wypłaty emerytury po osiągnięciu ustawowego wieku;
 - (ii) ta część składek emerytalnych, którą ZUS przekazuje do OFE, jest zamieniana na jednostki rozrachunkowe – całkowita wartość jednostek rozrachunkowych stanowi wartość netto środków zgromadzonych w OFE;
 - (iii) OFE lokują zgromadzone środki zgodnie z regułą maksymalnego stopnia bezpieczeństwa i rentowności lokat (art. 139 Ustawy o OFE);

² K. Antonów, „Prawo do emerytury”, LexOnline Prestige 2013.

- (iv) zgodnie z art. 141 ust. 1 Ustawy o OFE, środki tam zgromadzone mogą być lokowane m.in. w:
- obligacjach, bonach i innych papierach wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa lub Narodowy Bank Polski;
 - obligacjach i innych dłużnych papierach wartościowych, opiewających na świadczenia pieniężne, gwarantowanych lub poręczanych przez Skarb Państwa albo Narodowy Bank Polski.
- (v) po osiągnięciu przez członka OFE ustawowo określonego wieku emerytalnego zgromadzone na jego koncie środki mają zostać mu wypłacone w formie emerytury stanowiącej świadczenie dodatkowe wobec świadczenia emerytalnego otrzymywanego z ZUS.
4. Niniejsze zawezwanie do próby ugodowej jest skutkiem wszczęcia i prowadzenia zaawansowanych prac legislacyjnych w przedmiocie nowelizacji zasad inwestowania składek oraz wypłaty emerytur.
- Dowód:** protokół notarialny z dnia 2 grudnia 2013 roku z otwarcia strony internetowej:
<http://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/PrzebiegProc.xsp?id=704532B94F9C7CA9C1257C2E0052331B>
5. System „filarów” stanowił immanentną cechę umowy społecznej zawartej i wdrożonej w ramach tzw. czterech wielkich reform rządu Jerzego Buzka. Będąc przedmiotem prac legislacyjnych rozwiązania negują podstawy aksjologiczne i konstrukcyjne tego systemu unieważniając tym samym kontrakt społeczny, którego jest on wyrazem. Co więcej, czynią to nie z pobudek o charakterze ideologiczno-systemowym, ale dla doraźnych korzyści fiskalnych.
6. W wyniku projektowanej regulacji zakres działania, uprawnienia i obowiązki OFE zmienią się w sposób podważający sens istniejącego systemu, co w konsekwencji wpłynie niekorzystnie na sytuację prawną Wzywających.
7. W obecnym brzmieniu, nowelizacja zakłada zobowiązanie OFE do umorzenia 51,5% jednostek rozrachunkowych zapisanych na rachunku każdego ubezpieczonego po uzyskaniu informacji od ZUS o obowiązku przekazania tych środków na fundusz emerytalny FUS.³ Dłużne skarbowe instrumenty finansowe należące do Wzywających mają więc zostać umorzone.
8. W razie wejścia nowelizacji w życie, OFE zostaną również zobowiązane do przekazania z dniem 3 lutego 2014 roku części środków odpowiadającej umorzonym jednostkom środków na rachunek FUS wskazany przez ZUS.⁴
9. Wobec zaawansowanego etapu legislacji, **sytuacja prawna Wzywających jest bezpośrednio i realnie zagrożona**. Wzywający wnoszą w związku z tym o zawezwanie Przeciwników do próby ugodowej w sprawie ustalenia, że czynności umorzenia i przeniesienia części środków zgromadzonych na rachunkach Wzywających na rachunek wskazany przez ZUS w wykonaniu Ustawy zmieniającej po jej wejściu w życie, będą nieważne, a Skarb Państwa będzie odpowiedzialny za wyrządzoną w tym procesie szkodę.

³ Art. 100 c Ustawy o OFE w brzmieniu zaproponowanym w projekcie Ustawy zmieniającej.

⁴ Art. 111 c Ustawy o OFE w brzmieniu zaproponowanym w projekcie Ustawy zmieniającej.

10. Powodem nieważności wskazanych czynności prawnych jest niekonstytucyjność ustawowych podstaw tych czynności. Czynności podjęte w wykonaniu nieważnych norm ustawowych muszą być uznane za nieważne, zaś Skarb Państwa obciążony odpowiedzialnością za tzw. delikt legislacyjny.

B. CHARAKTER STOSUNKU PRAWNEGO ŁĄCZĄCEGO WZYWAJĄCYCH Z OFE

I. Stosunek powiernictwa

11. OFE i Wzywających łączy stosunek powiernictwa - Wzywający powierzyli OFE swoje środki pieniężne do zarządzania (inwestowania). W konsekwencji doszło do „*oddzielenia majątku powierniczego od majątku osobistego powiernika*”.⁵ Jak podkreśla T. Dybowski, od tej pory mamy do czynienia z dwoma odrębnymi podmiotami prawa własności w znaczeniu ekonomicznym.⁶
12. Przedmiotem czynności powierniczej mogą być zarówno prawa inkorporowane w papierach wartościowych jak i wierzytelności - stanowisko to nie budzi obecnie wątpliwości w doktrynie.⁷
13. Za przeniesieniem powierniczym praw majątkowych stoją oczekiwania powierzającego, że „*powiernik będzie zarządzał nimi tak, by uzyskać możliwie najlepszy efekt gospodarczy, zaś w ostatecznym rachunku wszystkie przyrosty majątku powierzonego przypadną jemu samemu lub beneficjentowi. Przy zakończeniu zarządu powierniczego pojawi się obowiązek wydania wszystkiego, co powiernik uzyskał działając na rachunek powierzającego bądź beneficjenta.*”⁸
14. Z. Radwański wskazuje, że z **przeniesieniem prawa** przez powierzającego na powiernika połączone jest prawo powiernika do korzystania z niego w wyznaczonym treścią tego prawa zakresie oraz zobowiązanie powiernika wobec powierzającego, że **powierzone prawo powróci do powierzającego we wskazanej sytuacji**.⁹
15. Powiernik dysponuje więc powierzonym mu prawem, czyni to jednak w interesie powierzającego, w ściśle określony sposób i z zastrzeżeniem zwrotu.

II. Zarządzanie powierzonymi środkami przez OFE

16. OFE jako powiernik jest zobowiązane do zarządzania środkami swoich członków w sposób zgodny z wspomnianą wcześniej dyrektywą maksymalnego stopnia bezpieczeństwa i rentowności lokat. Wykonywanie prawa własności w odniesieniu do zgromadzonych przez członków środków na podstawie umowy powiernictwa, podlega ponadto ograniczeniom wynikającym z zachowania przez ubezpieczonych pewnych uprawnień do dysponowania swymi oszczędnościami w Funduszu.¹⁰
17. OFE wykonuje uprawnienia wobec zgromadzonych przez ubezpieczonych środków w sposób czasowy, a „*(...) środki zgromadzone w OFE mają jednocześnie charakter mienia OFE (są*

⁵ P. Stec, „Powiernictwo w prawie polskim na tle porównawczym”, LexOnline Prestige 2013.

⁶ T. Dybowski, „Zasada jedności własności państwowej a stosunek powiernictwa”, PiP 1984, z. 10, s. 32.

⁷ P. Stec, „Powiernictwo w prawie polskim na tle porównawczym”, LexOnline Prestige 2013.

⁸ P. Stec, „Powiernictwo w prawie polskim na tle porównawczym”, LexOnline Prestige 2013.

⁹ Z. Radwański Z. (red.), „System prawa prywatnego”, t. II, Prawo cywilne - część ogólna, Warszawa 2002, s. 208.

¹⁰ A. Radwan, R. Mężyk, LLM, „Konstytucyjnoprawna ocena rekomendacji dotyczących II filara systemu emerytalnego zawartych w rządowym przeglądzie funkcjonowania systemu emerytalnego z dnia 26 czerwca 2013 roku”, publikacja wydana przez Instytut Allerhanda, lipiec 2013 roku, całość ekspertyzy dostępna pod adresem internetowym: <http://www.allerhand.pl/>.

przedmiotem ich bezpośredniej własności bądź innych praw majątkowych) jak i – pośrednio – mienia osób ubezpieczonych (na rzecz których OFE gromadzi i pomnaża powierzone środki) [wyr. wł.]”.¹¹

C. CHARAKTER PRAWA WZYWAJĄCYCH DO EMERYTURY

I. Prawa nabyte

18. Uprawnienie do uzyskania w przyszłości wypłat świadczenia emerytalnego z tzw. drugiego filaru stanowi formę prawa nabytego w postaci ekspektatywy otrzymania świadczenia emerytalnego w przyszłości. Z racji zakresu przedmiotowego niniejszego wniosku, analizie zostanie poddane wyłącznie prawo do otrzymania świadczenia emerytalnego z tzw. II filaru.
19. Nabycie prawa jest definiowane w doktrynie jako „*takie ukształtowanie pozycji prawnej jednostki, w której ma ona możliwość jego realizacji, domagając się podjęcia przez podmiot zobowiązany określonego zachowania na jej rzecz, wynikającego z treści nabytego prawa.*”¹²

II. Ekspektatywa emerytalna

20. W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego i wśród przedstawicieli doktryny utrzymało się stanowisko, że skoro nabywanie praw emerytalnych jest długotrwałym i złożonym procesem, to należy podzielić go na trzy fazy: oczekiwania prawnego (ekspektatywy), nabycia *in abstracto* oraz nabycia *in concreto*.¹³
21. W tzw. okresie oczekiwania podmiot ubezpieczenia podlega ubezpieczeniu, ma obowiązek uiszczania składek i spełnia przesłanki wymagane do nabycia prawa. Następnie przechodzi do etapu, w którym spełnione są przesłanki nabycia prawa do emerytury, ale nie zostało ono jeszcze ustalone i wreszcie nabycie *in concreto* następuje na skutek wydania decyzji stanowiącej podstawę realizacji prawa.
22. Pod pojęciem ekspektatywy emerytalnej rozumie się „*uprawnienie do uwzględniania prawnej kwalifikacji skutków prawnych wynikających z podlegania ubezpieczeniu emerytalnemu*”.¹⁴ W praktyce oznacza to, że ubezpieczony może się zasadnie spodziewać, że do czasu spełnienia przesłanek nabycia emerytury nie ulegną niekorzystnej zmianie przepisy, zgodnie z którymi ukształtowano jego prawo do emerytury i nie pozbawią go ani nie uszczuplą jego praw majątkowych.
23. Jeden z komentatorów ujął istotę ekspektatywy emerytalnej w następujący, trafny sposób: „*długi okres trwania stosunku ubezpieczenia emerytalnego sprawia, że ubezpieczony utrwała w swojej świadomości stopniowe narastanie uprawnień emerytalnych i ma prawo spodziewać się stabilnej gwarancji ubezpieczeniowej na wypadek zajścia ryzyka*”.¹⁵
24. Stabilność ekspektatyw emerytalnych kształtuje postawy społeczne, kariery zawodowe i wybory życiowe ubezpieczonych. Tym bardziej, jakiegokolwiek zmiany o charakterze systemowym,

¹¹ A. Radwan, R. Męzyk, LL.M., „Konstytucyjnoprawna ocena rekomendacji dotyczących II filara systemu emerytalnego zawartych w rządowym przeglądzie funkcjonowania systemu emerytalnego z dnia 26 czerwca 2013 roku”, publikacja wydana przez Instytut Allerhanda, lipiec 2013 roku, całość ekspertyzy dostępna pod adresem internetowym: <http://www.allerhand.pl/>.

¹² K. Antonów, „Prawo do emerytury”, LexOnline Prestige 2013.

¹³ K. Antonów, „Prawo do emerytury”, LexOnline Prestige 2013.

¹⁴ K. Antonów, „Prawo do emerytury”, LexOnline Prestige 2013.

¹⁵ K. Antonów, „Prawo do emerytury”, LexOnline Prestige 2013.

powinny być więc wyważone i podejmowane tylko wówczas, gdy jest to całkowicie niezbędne. Procedowana obecnie regulacja tego kryterium nie spełnia.

III. Zasada ochrony praw nabytych

25. Zasada ochrony praw nabytych polega na zakazie pozbawiania obywateli praw podmiotowych i ich ekspektatyw, ukształtowanych przez obowiązujące ustawy, lub zakazie ich ograniczania w sposób arbitralny.
26. Ponieważ rolą ekspektatywy jest przygotowanie do nabycia prawa podmiotowego, umożliwiającego zaspokojenie określonych potrzeb, to oczekiwania w zakresie ich ochrony powinny być tym większe, gdy mamy do czynienia z dłuższym okresem nabywania prawa podmiotowego – jak w przypadku świadczeń emerytalnych.

D. PODSTAWY PRAWNE ROSZCZENIA WZYWAJĄCYCH O USTALENIE NIEWAŻNOŚCI

I. Sprzeczność projektu Ustawy zmieniającej z Konstytucją RP

Wywłaszczenie bez odszkodowania i nie na cel publiczny (art. 21 ust. 2 Konstytucji)

27. Z uwagi na treść kwestionowanych przepisów projektu nowelizacji Ustawy o OFE, adekwatnym konstytucyjnym wzorcem dla ich kontroli jest przede wszystkim art. 21 ust. 2 Konstytucji statuujący warunki legalnego wyzucia z własności.
28. **Pozbawienie Wzywających prawa ekspektatywy zwrotu powierzonych OFE środków jest formą pozbawienia prawa własności.** Wzywający mieli uzasadnione prawo oczekiwać, że w określonej perspektywie czasowej – po uzyskaniu uprawnień do świadczenia emerytalnego – otrzymają zwrot powierzonych OFE środków w formie świadczeń emerytalnych. Z zawartej przez strony umowy powierniczej (a także *ex lege*) wynika prawo Wzywających do żądania od OFE wypłaty świadczenia emerytalnego.
29. Komentatorzy wskazują, że użyte w art. 21 Konstytucji pojęcie własności należy rozumieć szeroko, a więc także jako zespół praw majątkowych, mienie.¹⁶ Konstytucyjna ochrona prawa własności rozciąga się również na prawo własności papierów wartościowych.
30. Analogiczne stanowisko prezentuje Europejski Trybunał Praw Człowieka („ETCP”) wskazując, że pod pojęciem mienia kryją się także inne niż własność prawa i korzyści majątkowe. I tak ETCP przyjął, że ochronie własności podlegają przykładowo:
 - (i) prawo spadkodawcy do rozporządzania majątkiem;¹⁷
 - (ii) **prawo beneficjentów ubezpieczenia społecznego do otrzymywania renty z danego tytułu**¹⁸ oraz
 - (iii) wierzytelność, w związku z którą podmiot może twierdzić, że ma „**przynajmniej uprawnione oczekiwanie ich realizacji**”.¹⁹

¹⁶ S. Jarosz – Żukowska, [w] B. Banaszak, A. Preisner, „Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP”, Warszawa 2002, s. 258.

¹⁷ E. Łętowska, „Konstrukcja gwarancji własności w europejskiej konwencji z 1950 roku. Rozprawy z prawa cywilnego i ochrony środowiska”, Katowice 1992, s. 155 – 156.

¹⁸ E. Łętowska, „Konstrukcja gwarancji własności w europejskiej konwencji z 1950 roku. Rozprawy z prawa cywilnego i ochrony środowiska”, Katowice 1992, s. 155 – 156.

31. Wobec tak szerokiego rozumienia **przedmiotu konstytucyjnej ochrony** nie powinno budzić wątpliwości, że jej przedmiotem jest także **ekspektatywa wypłaty środków z OFE** w formie świadczeń emerytalnych.
32. Prywatnoprawny charakter aktywów (tj. środków pieniężnych i praw wynikających z instrumentów finansowych, w tym obligacji Skarbu Państwa) w OFE powoduje, że **przeniesienie środków na rachunek ZUS stanowi wyłączenie w rozumieniu Konstytucji**. Z bogatego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego poświęconego wyłączeniu wynika, że instytucja ta obejmuje przymusowe wyzucie z własności na rzecz Skarbu Państwa lub innego podmiotu prawa publicznego.²⁰ Wyłączenie jest przy tym rozumiane przez Trybunał szeroko, tj. poza ramami wyznaczonymi konstrukcją ustawową wyłączenia ukształtowaną na gruncie przepisów ustawy o gospodarce nieruchomościami.²¹
33. **Zgodnie z projektem Ustawy zmieniającej, Wzywający nie otrzymają żadnego odszkodowania z tytułu wyłączenia.**
34. Warunkiem legalnego wyłączenia jest uiszczenie na rzecz podmiotu pozbawionego prawa własności ekwiwalentnego, sprawiedliwego odszkodowania.²²
35. Odszkodowanie powinno zostać wypłacone jednorazowo - nie w formie rat czy świadczeń okresowych. Jak wskazał Trybunał Konstytucyjny, *„odszkodowanie nie może być w żaden sposób uszczuplane, i to nie tylko przez sposób obliczania jego wysokości, ale również przez tryb wypłacania”*.²³
36. Ekwiwalent w postaci słusznego odszkodowania ma być wystarczający do odtworzenia sytuacji majątkowej podmiotu wyłączonego sprzed pozbawienia go prawa własności.²⁴
37. Nie stanowi odszkodowania udzielenie obietnicy uzyskania odszkodowania w przyszłości za pośrednictwem tzw. systemu repartycyjnego ZUS, ze względu na niepewność wywiązania się Państwa z tak ukształtowanych (płatnych w ratach) zobowiązań jak i radykalną zmianę charakteru roszczeń, prowadzącą *de facto* do ich utraty.
38. W uproszczeniu operację umorzenia i przeniesienia aktywów z OFE do ZUS można porównać do nacjonalizacji wieloletniej lokaty bankowej (tzw. rentierskiej) w zamian za ogólnikową obietnicę uzyskania w przyszłości świadczeń ze środków publicznych.
39. **Wyłączenie nie nastąpiło w słusznym interesie publicznym.**
40. W piśmiennictwie można znaleźć przykładowy katalog wartości stanowiących przejawy interesu publicznego. Wśród przesłanek tych wymienia się: bezpieczeństwo państwa, porządek publiczny, ochronę zdrowia publicznego, działanie w imię sprawiedliwości społecznej i zrównoważonego rozwoju, ochrony konsumenta, ochrony godności człowieka oraz jego życia i zdrowia.

¹⁹ S. Jarosz – Żukowska, [w] B. Banaszak, A. Preisner, „Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP”, Warszawa 2002, s. 260.

²⁰ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 czerwca 2005 roku, sygn. akt P 25/02, OTK-A 2005/6/65, Dz.U.2005/124/1043, Lex 155536.

²¹ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 marca 2000 roku, sygn. akt P 5/99, OTK 2000/2/60.

²² Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 marca 2000 roku, sygn. akt P 5/99, OTK 2000/2/60.

²³ J. Oniszczyk, „Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego na początku XXI wieku”, Kraków 2004, s. 363; zob. także orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 czerwca 1990 roku, sygn. akt K 2/90, OTK 1990/1/3.

²⁴ J. Oniszczyk, „Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego na początku XXI wieku”, Kraków 2004, s. 363.

41. Przedstawiciele doktryny zwracają uwagę na to, że interes publiczny nie może być utożsamiany z interesem państwa. Wykluczają także „(...) *traktowanie instytucji wyłączenia jako instrumentu do pomnażania majątku państwowego i odwoływanie się do niej wyłącznie dla realizacji celów fiskalnych* [wyr. wł.]”²⁵
42. Z uzasadnienia do projektu Ustawy zmieniającej wynika, że cel podjętej nowelizacji sprowadza się do „*ograniczenia tempa przyrostu państwowego długu publicznego oraz zmniejszenia kosztów budżetowych funkcjonowania części kapitałowej systemu emerytalnego i potrzeb pożyczkowych Skarbu Państwa (...)*” [zob. s. 1 uzasadnienia do Ustawy zmieniającej z dnia 10 października 2013 roku]. Ustawodawca wprost przyznał więc, że **wyłączenie członków OFE jest dokonywane dla realizacji państwowego celu fiskalnego.**
43. Realizowanie celu fiskalnego za pomocą reformy emerytalnej powinno być oceniane tym bardziej krytycznie, że jak podnoszą komentatorzy, „*[p]odstawową funkcją ubezpieczeń społecznych nie jest zaś stymulowanie gospodarki, lecz zapewnienie możliwie wysokiego poziomu gwarancji ubezpieczeniowej w wyniku solidarnego gromadzenia środków na pokrycie przyszłych wydatków przez członków (...). Systemu emerytalnego nie można traktować instrumentalnie, tzn. jako narzędzia do realizacji zadań ekonomicznych (np. zasilenie rynku kapitałowego) i finansowania deficytu budżetowego przez skierowanie strumienia inwestycji OFE w kierunku państwowych papierów wartościowych* [wyr. wł.]”²⁶

Konstytucyjna ochrona prawa własności (art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji)

44. W wyroku z dnia 25 lutego 1999 roku²⁷ Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że „*[p]owiązanie art. 64 ust. 1 i 2 z art. 21 Konstytucji pozwala - ponad wszelką wątpliwość - nadać ochronie praw rzeczowych znaczenie ustrojowe, głównie ze względu na konstytucyjną deklarację, iż własność i inne prawa majątkowe podlegają równej - w sensie podmiotowym - ochronie prawnej*”²⁸
45. W wyniku przyjęcia Ustawy zmieniającej w projektowanym kształcie dojdzie do nieuprawnionej ingerencji ustawodawcy w sytuację majątkową jednostki, w sferę jej prawa własności. Wzywający utracą *po pierwsze* prawo do oczekiwania zwrotu zgromadzonych na ich kontach w OFE składek w formie świadczenia emerytalnego oraz *po drugie*, szansę partycypacji w zyskach wynikających z inwestowania tych środków na rynku kapitałowym i wzrostu wartości nabytych instrumentów finansowych.
46. Ten pozbawiony elementarnej uczciwości mechanizm widać jeszcze jaskrawiej w kontekście cyklu koniunkturalnego. Państwo, które w latach najpoważniejszego od czasów transformacji ustrojowej kryzysu finansowego i wieloletniej stagnacji na rynkach, skwapliwie finansowało dług publiczny z pieniędzy ubezpieczonych, dziś - na progu poprawy koniunktury – odbiera im szansę na skorzystanie z owoców tej koniunktury burząc podstawy istniejącego systemu emerytalnego i stawiając pod znakiem zapytania sens istnienia drugiego filaru.

²⁵ S. Jarosz-Żukowska „Konstytucyjna zasada ochrony własności”, LexOnline Prestige 2013.

²⁶ K. Antonów, „Prawo do emerytury”, LexOnline Prestige 2013.

²⁷ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 lutego 1999 roku, sygn. K 23/98, OTK ZU nr 2/1999, poz. 25.

²⁸ S. Jarosz – Żukowska, [w] B. Banaszak, A. Preisner, „Prawa i wolności obywatelskie w Konstytucji RP”, Warszawa 2002, s. 264.

Naruszenie zasady proporcjonalności (art. 31 ust. 3 Konstytucji)

47. Ograniczenia prawa nie mogą naruszać jego istoty. **Zasada proporcjonalności dotyczy również wyłączenia.**²⁹
48. Do naruszenia zasady proporcjonalności może dojść albo przez podjęcie przez ustawodawcę działań, które nie są niezbędne do realizacji deklarowanych celów albo takich, które nie są konieczne dla realizacji celu publicznego.
49. **Zmiana zasad wypłaty świadczeń emerytalnych nie jest konieczna dla realizacji celu publicznego.**
50. Art. 31 ust. 3 Konstytucji zawiera zamknięty katalog wartości, ze względu na które dopuszczalne jest ograniczenie praw i wolności: bezpieczeństwo i porządek publiczny, ochrona środowiska, zdrowia i moralności publicznej oraz wolności i praw innych osób. Tylko wskazane wartości stanowią przejawy interesu publicznego.³⁰ W krótkoterminowym interesie budżetu (realizowanym kosztem długoterminowego interesu ubezpieczonych) nie można upatrywać działania w interesie publicznym.
51. Potrzeby fiskalne zaspokajają się środkami fiskalnymi. Jeżeli zatem istnieją tego rodzaju potrzeby i pozostają one niezaspokojone, to rozwiązaniem systemowo właściwym (choć zapewne politycznie trudnym) jest podwyższenie podatków. Nie jest nim z pewnością prowadzenie „kreatywnej księgowości” i *de facto* umarzanie zobowiązań państwa przy pomocy transferu prywatnych środków do ZUS.
52. **Rozwiązania wprowadzone w projekcie Ustawy zmieniającej nie są niezbędne do realizacji deklarowanego celu.**
53. Notabene, taki sam efekt jak deklarowany przez projektodawców można osiągnąć przykładowo przez ograniczenie na przyszłość możliwości lokowania przez OFE aktywów w obligacje Skarbu Państwa powyżej pewnego pułapu procentowego aktywów. Odpowiednie rozłożenie tego procesu w czasie umożliwiłoby stopniowe (zgodne z terminem wykupu) umorzenie obligacji 2-3-5 letnich i dało możliwość zbycia obligacji 10 letnich w racjonalnym czasie. Te działania zminimalizowałyby wpływ operacji na rynek kapitałowy, nie podważałyby wiarygodności Państwa ani standardów demokratycznego państwa prawnego. Państwa, które przestrzega zawartych z obywatelami umów społecznych.

Retroaktywny skutek ustawy

54. Zgodnie z treścią projektu w obecnym kształcie, Ustawa zmieniająca działa wstecz. Przewiduje bowiem, że:
 - (i) w dniu 3 lutego 2014 roku nastąpi przekazanie części aktywów (tj. środków pieniężnych i praw wynikających z instrumentów finansowych, w tym obligacji Skarbu Państwa) w łącznej kwocie odpowiadającej 51,5% wartości aktywów netto każdego OFE na dzień 31 stycznia 2014 roku (art. 14 ust. 1 Ustawy zmieniającej);

²⁹ K. Zaradkiewicz, „Instytucjonalizacja wolności majątkowej, Koncepcja prawa podstawowego własności i jej urzeczywistnienie w prawie prywatnym”, Warszawa 2013 roku, s. 477.

³⁰ Por. A. Zawadzka, „Pojęcie interesu publicznego w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego”, [w:] „Wolność prasy a ochrona prywatności osób wykonujących działalność publiczną. Problem rozstrzygnięcia konfliktu zasad”, LexOnline Prestige 2013.

- (i) udział aktywów w postaci m.in. papierów wartościowych, w tym obligacji i bonów emitowanych przez Skarb Państwa we wszystkich aktywach OFE na dzień 31 stycznia 2014 roku nie może być niższy niż udział tych aktywów w aktywach OFE na dzień 3 września 2013 roku.

55. W uzasadnieniu do Ustawy zmieniającej wyraźnie wskazano [zob. s. 6 uzasadnienia], że ma to zapobiec działaniom OFE polegającym na zmniejszeniu posiadanych w swoich aktywach obligacji skarbowych, a więc *de facto* podejmowanym w interesie ubezpieczonych.
56. Datą określającą skutki prawne Ustawy zmieniającej jest zatem data nie tylko wcześniejsza niż data jej wejścia w życie, ale nawet poprzedzająca o wiele miesięcy sam projekt regulacji.

II. Nieważność czynności przeniesienia środków z OFE na rachunek FUS (art. 58 § 1 k.c.)

57. Ustawowa podstawa czynności umorzenia środków na rachunku OFE i ich przeniesienia na rachunek FUS jest (w projektowanym kształcie) sprzeczna z normami rangi konstytucyjnej i prowadzi to do nieważności tych czynności na podstawie art. 58 § 1 k.c.
58. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 26 listopada 2002 roku³¹ przyjął, że **zakazy dokonywania czynności prawnych mogą wynikać m.in. z norm prawa publicznego**. W uzasadnieniu SN wyraźnie podkreślił, że „[j]eżeli jednak cel takiej normy wskazuje, że ma ona zapobiegać ukształtowaniu się stosunku cywilnoprawnego sprzecznego z nią, wówczas należy przyjąć, iż czynność prawna jest **bezwzględnie nieważna na podstawie art. 58 § 1 k.c.** Cały system prawa tworzy bowiem jedność i dlatego nie może być tak, aby zakazane normami prawa publicznego działania były przedmiotem ważnych zobowiązań podjętych w umowach cywilnoprawnych [wyr. wł.]”. Konstytucja jest najwyższym hierarchicznie źródłem systemu prawa publicznego, a wynikające z niej zakazy – przykładowo zakaz wywłaszczenia dokonanego inaczej niż na cele publiczne i za słusznym odszkodowaniem – mają charakter bezwzględnie obowiązujący. Gwarancją ochrony konstytucyjnych praw i wolności jest zasada, zgodnie z którą sprzeczność czynności prawnej z normą konstytucyjną prowadzi do jej nieważności.

E. ODPOWIEDZIALNOŚĆ SKARBU PAŃSTWA ZA DELIKT LEGISLACYJNY

59. Niepewność co do przebiegu procesu legislacyjnego i ostatecznego kształtu regulacji uzasadnia również skierowanie przeciwko Skarbowi Państwa żądania ustalenia, że ponosi on odpowiedzialność wobec Wzywających za tzw. delikt legislacyjny.

F. KWESTIE PROCEDURALNE

I. Dopuszczalność zawarcia ugody w sprawie

60. Zgodnie z art. 184 k.p.c. mocą ugody sądowej można uregulować sprawy cywilne, których charakter na to zezwala.
61. Niniejsza sprawa ma **charakter cywilny**. Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów wpisanej do księgi zasad prawnych z dnia 5 kwietnia 2006 roku potwierdził dopuszczalność drogi sądowej

³¹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2002 roku, sygn. akt V CKN1445/00, OSNC 2004/3/47, Biul.SN 2003/5/7, M.Prawn. 2003/12/560.

Marcin Świerzeński
Marcin Świerzeński

P. Bolimowska
Patrycja Bolimowska

Patrick Radziński
Patrick Radziński

Magdalena Wątroba
Magdalena Wątroba

Załączniki:

1. Znaki opłaty sądowej w kwocie 40 zł na pierwszej stronie pisma
2. Oświadczenia Wzywających o członkostwie w OFE
3. Protokół notarialny z dnia 2 grudnia 2013 roku z otwarcia strony internetowej:
<http://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/PrzebiegProc.xsp?id=704532B94F9C7CA9C1257C2E0052331B>
4. Uzasadnienie do nowelizacji
5. Odpisy dla Przeciwników